

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ І.І.МІЧНИКОВА

на правах рукопису

ОЛІНЧУК Вікторія Володимирівна

ФУНКЦІЯ ІНТОНАЦІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНО-ОЦІНОЧНОГО
ЗНАЧЕННЯ ТЕРСТУ

/ на матеріалі англійської мови /

спеціальність 10.02.04 – германські мови

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Одеса – 1993

046 26.777
Робота з'явилася в Одеському державному університеті імені

І.І.Мечникова

ЛНБ України ім.В.Стефаника

Науковий керівник: доктор ф

ЛУШНИК'ЯН Євген

00509827 (V)

Офіційні оповісти:

доктор філологічних наук, професор

ДУБОВСЬКИЙ Ірїя Олександрович

кандидат філологічних наук, доцент

КОЛІМЗА Світлана Миколаївна

Провідна установа: Кіровоградський педагогічний інститут

ім.О.С.Пушкіна

Захист відбудеться 19 лютого 1993 року в 15-00 на засіданні спеціалізованої вченої ради К 068.24.СВ з філологічних наук в Одеському державному університеті: 270058, м.Одеса, Французький бульвар, 24/26, ауд.130.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Одеського університету.

Автореферат розіслано "15" січня 1993 р.

Вчений секретар спеціалізованої

вченої ради

доцент

Ущерб

ТХОР НЕОНІЛА МАКСИМІВНА

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН УРСР

Функціональна семантика оцінки є актуальною проблемою сучасного мовознавства. Питання цінності та цілеспрямованих орієнтацій досліджувались головним чином у логіці та етиці й представлені в багатьох мовознавчих працях / Івін О.А., 1970; Hudson W.D., 1980; Moore G., 1903; Osowska M., 1975; Kasher N., 1982; Wright G., 1963 та ін. /. Про яком останніх десятиліть з'явився ряд спеціальних лінгвістичних робіт, автори яких описують різні семантико-стилістичні засоби вираження оціночних відношень в мові / Апресян Д.Д., 1974; Арнольд І.В., 1970; Кухаренко В.А., 1979; Мроховський С.М., 1984; Klaus G., 1963; Morris Ch., 1955; Osgood Ch., 1957; Vendler Z., 1971; Wierzbicka A., 1972; Ziff P., 1960 та ін. /.

В останні роки було проведено багато досліджень, присвячених семантичному аналізу емоційно-оціночної мови / Антипов А.М., 1979; Бровченко Т.О., 1979; Бригаунова Е.О., 1984; Дубовський Д.О., 1979; Нушак'ян Е.О., 1986; Грова І.В., 1984; Bolinger D.L., 1980; Trojan F., 1975 та ін. /.

Дана дисертаційна робота становить собою дослідження просодії оціночного тексту і присвячена встановленню та вивченню мовних засобів вираження оцінки в діалогічних текстах англійської літератури, як лексико-синтаксичних, так і інтонаційних у їх системній організації та функціонуванні.

Дослідження проведено на матеріалі англійської мови.

А к т у а л ь н і с т ь теми визначається відсутністю робіт з системного опису просодичних засобів вираження оцінки в тексті, наявністю різноманітних точок зору щодо зв'язку емоційної та оціночної лексики, в також потребами теорії та практики викладання фонетики англійської мови.

М е т о в даної дисертаційної роботи є комплексне дослідження особливостей функціонування мовних засобів вираження оціночності в тексті. Для досягнення цієї мети необхідно розв'язати наступні завдання:

- розробити класифікацію оцінок, враховуючи біполярний характер оцінки а також її комунікативну спрямованість;
- вивчити й систематизувати граматичні, лексичні та інтонаційні засоби вираження оцінки в тексті;
- зв'язати експериментальним шляхом акустичні кореляти оціночності і вивчити особливості інтонаційної організації текстів,

що реалізують різні види емоційної оцінки;

- встановити особливості перцептивного сприйняття оцінки в тексті аудиторіями-носіями мови.

М а т е р і а л о м дослідження стали тексти сучасної англійської літератури загальним обсягом 6657 сторівок, що включають 78250 словосполучень.

Докладно обстежуються з повною вибіркою 19000 фраз, які входять до складу діалогічних текстів. З цього масиву комплексному, повному аналізу було піддано 3457 оціночних фраз. На магнітну плівку було записано 100 уривків діалогічних текстів у подвійному читанні 10 дикторів-англієць / емоційно з використанням широкого контексту та нейтрально без широкого контексту/.

В цілому експериментальний корпус для інтонаграфічного аналізу включає 1200 текстів.

Характер дослідження зумовив необхідність використання комплексних методів, що передбачають звернення до перцептивного, акустичного та математико-статистичного видів аналізу. Застосовуються також методи лінгвістичного аналізу: структурно-синтаксичний, контекстуально-прагматичний, комп'ютеризований та кількісний.

Наукове новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що вперше об'єктом дослідження обрано текст як цілу структуру, на основі якої були визначені види оцінок та лексико-синтаксичні моделі, які беруть участь у реалізації оцінки в тексті. В дисертації вперше використано нова в лінгвістиці та кібернетиці методи аналізу звукової мови.

Теоретичне значення даної роботи полягає в конкретній розробці інтонаційної організації оціночних діалогічних текстів. Вперше дано системний опис усіх мовних засобів вираження оцінки в тексті.

Проведене інструментальне дослідження дало змогу виявити експериментальним шляхом особливості інтонаційної організації діалогічних текстів англійської мови.

Наукова достовірність і об'єктивність висновків і міркувань, викладених у дисертації, забезпечується великим обсягом експериментального матеріалу, підданого електроакустичному аналізу, і обробкою результатів дослідження методами математичної статистики.

Практичне значення дисертації в тому, що результати дослідження можуть бути широко використані в теорії інтонації. Матеріали роботи можуть знайти застосування у вузівських курсах та спецкурсах з теоретичної фонетики, у практиці навчання експресивної інтонації англійської мови, а також у процесі написання курсових та дипломних робіт.

На захист вносились такі
положення

1. Оцінка, виражена в діалогічному тексті, може бути позитивною і негативною, емоційною і раціональною залежно від емоційно-експресивної насиченості контексту, що мотивує оцінку.

2. Суб'єкт оцінки - учасник комунікативного акту, висловлює своє відношення / позитивне чи негативне / до предмета мовлення, який і визначає об'єкт оцінки / предмет, персону, дію, вчинок, став, міжособові відносини, обставини, подія /.

3. Синтаксичні, лексичні та просодичні засоби вираження різних видів оцінок є особливим мовним кодом, який відображає оцінку в інформаційній структурі тексту.

4. На просодичному рівні існує певний набір інтонаційних засобів, диференціальних різни видів оцінки в тексті / змінення мелодичного контуру, темпу, присутність пауз, розширень, частотного діапазону, концентрація максимумів інтенсивності на оціночесму слові чи інтенсифікаторі оцінки та ін./.

5. Оцінка в тексті сприймається на перцептивному рівні за рахунок певного інтонаційного оформлення оціноческих діалогіческих текстів / зміна звучності, нагустю, темпу вимови, тембрального забірвлення голосу та ін./.

А про б а ц і я результатів дослідження була здійснена в доповідях та дискусіях на засіданні кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови ОдУ ім.І.І.Мечникова /червень, грудень 1992/, на науковому семінарі лабораторії експериментальної фонетики Одеського держуніверситету /вересень 1991/, на психолого-педагогічесму семінарі Херсонського педінституту, присвяченесму проблемам навчання іноземних мов /квітень 1992/, на 5-ому Всесоюзанесму симпозиумі циклу "Акустика мовлення і слуху" /Одеса, 1989/, на науковій конференції "Шляхи розвитку епічної прози 19-20 сторіччя", присвяченій проблемі дослідження художнього тексту /Одеса, травень, 1992/.

Структура роботи

Відповідно до мети й завдань дисертації вона складається із вс. лду, трьох розділів, висновків, додатку, списку використаної літератури / 175 позицій / та літературних джерел / 27 позицій /. Основний текст дисертації складав 144 сторінки машинописного тексту. Ілюстративний матеріал містить 13 малюнків, 26 таблиць.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, наукова новизна, теоретична і практична значимість даної дисертаційної роботи, визначаються головна мета і завдання дослідження.

В першому розділі списані й обґрунтовані ознаки оцінки / оціночності / і коротко викладені способи їх інтерпретації в філософії, логіці, лінгвістиці, проаналізовані недоліки та позитивні риси цих концепцій, описані різні класифікаційні схеми, дається власна класифікація оцінок.

В другому розділі розглядаються мовні засоби вираження оцінки, визначені головні синтаксичні і структурні, що реалізують оцінку в тексті, та особливості їх лексичного наповнення.

Третій розділ дисертації присвячується матеріалу та методиці дослідження, описанню результатів експериментально-фонетичного дослідження діалогічних оціночних текстів, мелодичного оформлення, темпоральної організації, динамічної структури оціночних текстів.

У висновках сформульовані тези загального плану, які стосуються усього дослідження в цілому. До списку літератури ввійшли роботи, що були безпосередньо введени в текст дисертації або на які робилися посилання.

Зміст роботи.

Розділ I - теоретичний. Тут розглядаються теоретичні проблеми, які пов'язані з категорією оцінки.

Проблема категорії оцінки з давніх часів привертала увагу філософів у багатьох сферах соціального спілкування - філософії, етиці, логіці, лінгвістиці. Філософи та етики зосереджували свою увагу на оцінках окремих видів, в результаті, зроблені при цьому, нецільово розпоряджували на всі види оцінок.

В дослідженні семантики оціночних слів велике значення мали роботи Н.Д. Арутюмової / Арутюнов Н.Д., 1976, 1980, 1982, 1983, 1985 /.

Значний внесок у дослідження функціональної семантики оцінки зроблено О.М.Вольф / Вольф О.М., 1979, 1981, 1982, 1985 /.

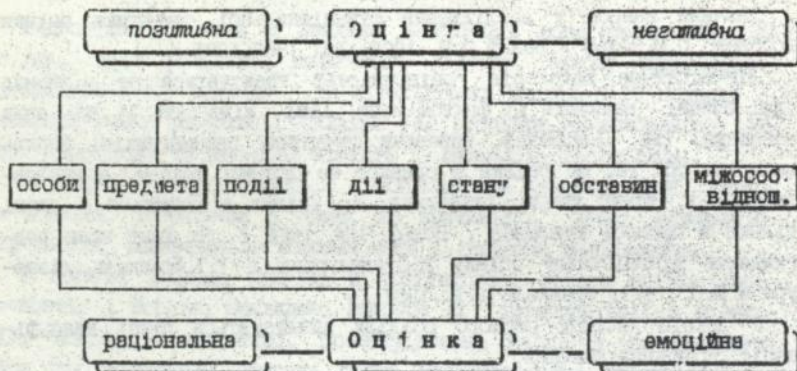
Лінгвістична категорія "оціночність" трактується по різному: одні вчені вважають її фактом мови, інші відносять її до явищ мовлення. Так, О.М.Вольф, вивчаючи семантику прикметників, робить висновок про те, що оцінка є ознакою не окремих лексем, а висловлювань, і, таким чином, стверджує, що оцінка з'являється у слові тільки в процесі мовлення / Вольф О.М., 1978 /. Як факт мови розглядають лінгвістичну оцінку Е.С.Лангурова і Є.І.Френкель /Лангуров Е.С., 1973; Френкель Є.І., 1982 /.

У другій частині першого розділу аналізуються різні класифікації оціночних значень.

Вся різноманітність предметів людської діяльності, суспільних відношень і включених в їх коло природних явищ може виступати в якості предметних цінностей як об'єктів цінного відношення, таким чином може оцінюватися комунікантами з точки зору дозволеного чи забороненого, добре і зла, істини чи неістини, краси і безобразності, справедливого і несправедливого.

Тому одним із основних класифікацій оцінок є їх класифікація за полярністю: позитивна / негативна оцінка. Носієм оцінки в діалогічному тексті звичайно є суб'єкт мови, що висловлює своє відношення до зображуваного, до дійсності. Це відношення, позитивне чи негативне, може бути реалізоване в раціональному чи емоційному контекстах, мотивуваних ту чи іншу оцінку. Отже, оцінка, позитивна чи негативна, може бути в текстах як раціональна, так і емоційна.

Як свідчить аналіз діалогічних текстів творів сучасної англійської літератури, висловлюючи те чи інше відношення, учасники комунікації дають оцінку подіям, що відбуваються, обставинам, що складаються, особам, собі / самооцінка /, іншим персонажам, діям і вчинкам своїм та інших осіб, міжособистим відношенням персонажів, рівня їх зацікавленості в світі дійсності; що існує навколо їх, предметам і реаліям свого побуту і побуту інших осіб. Різні види оцінок, реалізовані в досліджених текстах, можуть бути подані в наступній розумній класифікаційній схемі:

Мал. 1. Класифікація видів оцінок.

Аналіз художніх текстів творів сучасних англійських авторів дає можливість методом вибору визначити частоту використання оцінки в тексті, а також дійсну імовірність її прояви. Методом суцільного вибору було відібрано 19000 фраз, які входять до складу діалогічних текстів, серед яких 3457 були оціночними фразами. Частота використання оціночних фраз була визначена за формулою $p = \frac{3457}{19000} = 0,182$. Двосторонні довірчі границі для p визначались за наступними формулами:

$$P_1, P_2 = \frac{h n + \sqrt{1/4 q^2} \pm q \sqrt{h(1-h) + \sqrt{1/4 q^2}}}{n + q^2}$$

де h - емпірична частота; n - кількість випадків; $q = 1,96$.

У нашому випадку $p_1 = 0,157$, $p_2 = 0,203$.

Зміст отриманого довірчого інтервалу наступний: можна стверджувати, що в 20 фразах із 100 / відібраних випадково / довірчий інтервал 0,157-0,203 покрити дійсну імовірність прояви оціночних конструкцій в англійській мові. Іншими словами, в діалогічних текстах англійської літератури кожне п'яте речення висловлює оцінку.

II розділ дисертації присвячений мовним засобам вираження оцінки. В тексті оцінка головним чином буває незалежною, вона входить в загальну побудову опису чи роздуму з його аргументацією і органічно пов'язана з дескриптивною стороною тексту в і. лому.

Оцінка може бути раціональною і емоційною. Вивчення оціночних конструкцій свідчить, що оцінка завжди різноманітні рівні мовної системи. Оціночний аспект тексту складається із значень, які реалізуються на всіх рівнях мови - морфології, синтаксисі, лексиці.

Матеріал дослідження / 27 джерел обсягом 6657 сторінок / дав можливість визначити основні синтаксичні структури оціночних художніх текстів.

Синтаксичний аналіз досліджуваного матеріалу свідчить про те, що структурні засоби вираження оцінки являють собою особливий синтаксичний код, що є відображенням оцінки в формальній структурі тексту.

Емоційно-оціночне відношення до предмета, особи, явища, дії висловлюється при допомозі особливих синтаксичних структур / еліптичні конструкції, інверсія, повторення та ін./ . Позитивна і негативна оцінка може бути реалізована в будь-якому комунікативному типі висловлювання.

Оціночні структури маркуються певними лексичними засобами, серед яких головною позицію займають якісні прикметники позитивної і негативної семантики загальної оцінки / як, наприклад: *good, beautiful, fantastic; horrible, foolish, etc.* / та особистої оцінки / *graceful, tactful; rotten, hysterical, etc.* / .

Наступний за кількістю використання шар оціночної лексики - прислівники міри і ступеня / як, наприклад: *terribly, perfectly, extraordinarily, etc.* / , які приймають участь у вираженні позитивної і негативної оцінки або використані в якості інтенсифікаторів оцінки при прикметнику.

Якісні іменники, зменшено-пестливі та зневажливо-лаїливі слова, починаючи з загальновикористаних слів з нейтральним значенням / *fool, scoundrel, beggar* / та іменники, які несуть самі по собі сему емоційної оцінки як позитивної / див. наприклад: *genious, charm, beauty* / так і негативної / *brute, devil* / ; дієслова і дієслівні сполучення негативної та позитивної семантики / *to ruin, to hurt; to fascinate, to adore, etc.* / зафіксовані в досліджуваних оціночних текстах. В цих мовних одиницях сема негативної чи позитивної оцінки є єдиною і складає основу їх номінації.

Оціночність може бути висловлена в відрізках мовлення, більших, ніж речення, в складному синтаксичному цілому, що містить

декілька речень, пов'язаних єдиною темою, яке традиційно називається надфразовою єдністю.

У рамках НФЕ можливе вираження одночасно декількох оцінок різних або ідентичних у відношенні полярності.

Вираження оцінок має розвинутий характер внаслідок високої синсемантичності висловлювань, причому оцінюватися позитивно чи негативно можуть одночасно різні об'єкти, особи, події, т.що.

Особливе місце в оціночних мовних актах займає замкнутий діалог, в якому майже кожна репліка є оціночним висловлюванням. Виділений комплекс був вважаний як оціночний блок тексту:

HANSON. Oh, I say. That's very good.

MAUREEN. Lov ly.

SHEILA. It was super, Miss.

HANSON. No, I really do think that was very good.

ARNIE. Oh... Th's is the happiest day of my life.

I want you to know that... Revelations are simply pouring rom the skies! Sheila!

/ Modern English Plays, 1976, p.227 /

Вивчення вираження оцінки в діалогічному тексті свідчить про її динаміку: часто в діалогічному тексті трапляється 1) зміна різних оцінок, 2) підвищення рівня її емоційної насиченості або, навпаки, його зниження.

Мовний матеріал, використаний для прикладів, свідчить про те, що вираження різних видів оцінок досягається співвідношенням лексичних, граматичних і інтонаційних засобів, які взаємодіють в інформаційній структурі тексту одночасно.

Але в багатьох випадках інтонація є одним з головних засобів вираження оцінки.

В першій частині III розділу дисертації обговорюється матеріал і методика експериментально-фонетичного дослідження.

Оскільки структурною одиницею дослідження було обрано текст, в експериментальний корпус включено 100 уривків художніх текстів. Дикторами були 10 носіїв нормативної сучасної англійської мови, яка прочитала тексти двічі: нейтрально-інформативно, без широкого контексту та експресивно-емоційно, з використанням широкого контексту.

Аудиторський аналіз магнітних записів проводився в два етапи. На першому етапі аудиторського аналізу прийняли участь 10 аудиторів-носіїв англійської мови, відібраних по тій же ознакам, що й диктори. Аудиторам було запропоновано визначити: а) сприймаються ці тексти як оціночні чи ні; б) якщо да, то який різновид оцінки вони мають; в) по шкалі градації оціночності указати на значення прикметника, прислівника, іменника або дієслово, реалізуючого оцінку в тексті. На наступному етапі аудиторського аналізу перед цією ж групою аудиторів було окреслено завдання відмітити характерні інтонаційні ознаки, які допомагають їм сприймати на слух різні оціночні константи досліджуваних текстів.

На підставі результатів аудиторського аналізу було відібрано 60 текстів, прочитаних 10 дикторами двічі, емоційно і нейтрально. Весь корпус інтонографічних записів склав 1200 текстів. Інтонографічний запис був здійснений при допомозі інтонографа, розробленого в ЛЕФ ОДУ.

З метою вивчення просодичної організації оціночних текстів було застосовано також новий метод комп'ютерного аналізу мовної інтонації. Для того щоб організувати збірку мовних сигналів по виділенню частоти основного тону і інтенсивності використовувалась програма CV-009 /обробка і виділення інтонограм/, запропонована А.Р. Венцовим, і програма Voice /оцифровка аналогового сигналу в числовий ряд /, опрацьована в ЛЕФ ОДУ ім. І.І.Мечникова.

В комп'ютер було встановлено плату АЦП-ЦАП, яка дозволяє перетворювати аналоговий сигнал з виходу магнітофона в цифровий ряд, так би мовити оцифрований файл мови максимальним відрізком 10 секунд. Після контролю та аналізу результатів обробки на екрані монітора було проведено роздрукування графіків інтенсивності та частоти основного тону в реальному режимі часу.

Результати експериментального дослідження опрацьовувались при допомозі методів математичної статистики.

Друга частина III розділу присвячена результатам аудиторського аналізу і описанню інтонаційної структури оціночних текстів.

Як свідчать аналіз відповідей аудиторів, різні види оцінок розпізнавались з надійністю не менше 90% по наступній шкалі градації оцінок: very good - quite good - rather good; rather bad - quite bad - very bad.

Спрощення результатів аудиторського аналізу свідчить про те,

що непогано розпізнається всією групою аудиторів - носіїв англіїської мови наявність і рівень емоційної і раціональної оцінки в тексті. Треба відзначити, що емоційна оцінка в тексті розпізнається краще всього, тому що вона характеризується яскравістю інтонаційного малюнку.

В процентному відношенні кількість розпізнаних емоційних оцінок коливається від 70,3 до 91,4%, кількість розпізнаних раціональних оцінок в тексті - 66,2 - 85,5%. На першому місці по рангу розпізнаваності знаходиться оцінка події.

Спостереження аудиторів за зміненням тембрального відтінку голосу дикторів при вираженні різних видів оцінки в тексті свідчать про те, що високий рівень позитивної емоційної оцінки зв'язаний з таким типом голосу, як м'який, бархатний, жаттерадісний, дзвінкий, піднесений, з аспірацією, що може бути охарактеризовано як перевага тону над шумом. Високий рівень негативної емоційної оцінки досягається за допомогою твердого, жорсткого, ставкватного, напруженого, скрипучого, тремтливості, гортанного, глибокого голосу, що свідчить про перевагу шуму над тоном.

Аудитори також спостерігали інші зміни якості голосу, такі як сильні приступи перед вимовленням змичних приголосних, в також початкових голосних в оціночному слові у випадку реалізації емоційних оцінок, причому у реченнях, які висловлюють позитивну оцінку, ці приступи перед оціночним словом слабкі.

Детальний компаративний аналіз інтонаційної структури текстів, реалізуючих різні види оцінки свідчить, що оціночність на просодичному рівні виражається за допомогою складного взвимопливу параметрів мовного сигналу: частоти основного тону, тривалості та інтенсивності.

При описанні мелодичного компоненту інтонації враховувалась: форма мелодичного контуру, направлення руху частоти основного тону, частотний діапазон всіх фраз, що входять до складу оціночного тексту, частотні інтервали невголошеного, першого вголошеного, голосного вголошеного складів оціночної фрази, розташування мелодичного піку. Проведене дослідження показало, що мелодичний контур фраз, що виражають різні види емоційної та раціональної оцінки, має помітні відмінності. Аналіз руху основного тону приводить до висновку, що для висловів, виражаючих емоційну оцінку в тексті найбільш частотним є вживання зхідно-східного завершення

у сполученні із східною шкалою - 36,4%.

Зислови, які виражають позитивну емоційну оцінку в тексті, сформлюються змінною шкалою, особливо такі вислови, в яких оціночне слово або інтенсифікатор є виділеним. Фрази, реалізуючі емоційну позитивну оцінку з відтінком захоплення, були сформлені також східною шкалою. Підвищення рівня емоційної насиченості оцінки приводить до збільшення значень основних частотних характеристик фрази, частотного інтервалу оціночного слова та головного наголошеного складу фрази.

Обробка частотних діапазонів фраз за допомогою критерія Ст'юдента свідчить про те, що розходження між середніми значеннями частотного діапазону фраз, які виражають емоційну та раціональну оцінку, а також різними видами емоційної оцінки має істотне значення.

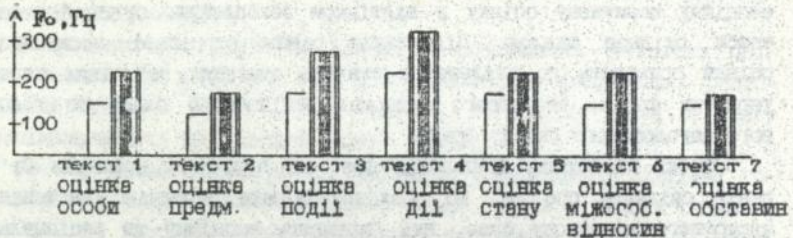
Аналіз середніх значень частотних інтервалів оціночних слів, приймаючи участь у реалізації різних видів оцінок у емоційному і нейтральному типах прочитання показав, що значення частотних інтервалів оціночних слів в емоційному типі читання веріються залежно від виду вираженої оцінки. Максимальний частотний інтервал припадає на слово, виражаюче оцінку дії, мінімальний - словом, виражаючим оцінку міжособових відносин.

Частотний інтервал оціночного слова залежить також від місця його розташування у фразі. Найбільше значення частотного інтервалу оціночного слова спостерігається у випадках, коли воно знаходиться на місці головного наголошеного складу фрази. Аналіз руху основного тону у фразах, що реалізують раціональну оцінку, свідчить, що максимум частоти основного тону припадає на перший наголошений склад.

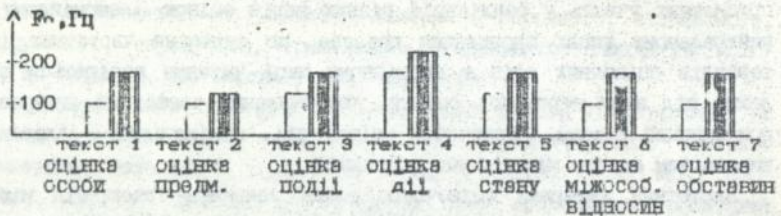
В емоційно-оціночних текстах, починаючи з першого слова, відбувається зріст ступеня оціночності, що приводить до різкого збільшення частотного діапазону кожної наступної фрази. Центральна за змістом фраза діалогічного тексту, що має негативну чи позитивну оцінку особи або об'єкту, звичайно вимовляється з найширшим частотним діапазоном.

Аналіз частотних характеристик на рівні тексту приводить до думки, що мелодичні характеристики виділяють оціночні фрази-целіми комунікативної інформації в тексті: частотні діапазони оціночних

висловів в цілому перевищують частотні діапазони інших фраз текстів / див. мал 2,3 /.

Мал.2. Середні значення частотного діапазону емоційно-оціночних фраз - ▨ та інших фраз тексту - □

Мал.3. Середні значення частотного діапазону раціонально-оціночних фраз - ▨ та інших фраз тексту - □

При описанні темпоральної структури оціночних текстів враховувались: середня тривалість складу в оціночному слові, у вислові, у тексті, тривалість міжфразових, міжсінтагматичних пауз в тексті.

Компаративний аналіз значень середньоскладової тривалості на рівні тексту виявив, що найбільші значення середньої тривалості складу спостерігаються в текстах, виражених емоційно оцінку дії. Обробка значень середньої тривалості складу по критерію Ст'юдента підтвердила наявність різниці між показниками середньоскладової тривалості фраз, що реалізують емоційні оцінки. Середня тривалість складу в текстах, що виражають емоційну оцінку, завжди перевищує середню тривалість складу в текстах, що виражають раціональну оцінку. Середня тривалість складу в оціночному вислові перевищує середню тривалість складу в тексті. Параметр

середньої тривалості складу в оціночному зислові варіється в залежності від виду оцінки / див.табл.1 /.

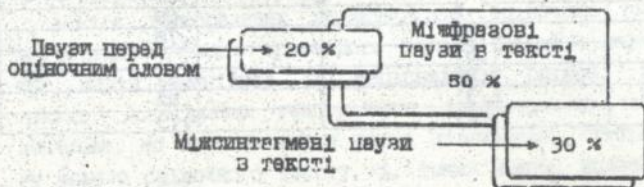
Табл.1

Відношення середньої тривалості складу
в оціночних текстах, прочитаних емоційно та нейтрально.

Види оцінки	Відношення середньої тривалості складу в емоційному та нейтральному типах читання	
	оціночний текст	Власно оціночний вислів / текст
особи	1,09	1,31
предмета	1,21	1,52
події	1,15	1,42
дії	1,16	1,48
ствану	1,07	1,26
міжособ.відн.	1,23	1,61
обставин	1,05	1,19

Результати електроакустичного аналізу свідчать, що рівень насиченості паузами оціночних текстів, прочитаних емоційно, вище, ніж текстів, прочитаних нейтрально. Незважаючи на те, що синтагма-це підлісна інтонаційна структура, обстежені оціночні тексти характеризуються присутністю внутрішньосинтагматичних пауз, які пишуться г ред оціночним словом, збільшуючи його семантичну значимість.

Доля міжфразових, міжсинтагматичних та внутрішньосинтагматичних пауз приведена на мал.4.

Мал. 4. Обсяг паузації в емоційно-оціночних текстах.

В процесі вивчення динамічної структури оціночних текстів, бракували такі параметри: максимум інтенсивності кожного складу фрази, середньоскладова інтенсивність оціночного слова, оціночної фрази, цілого тексту.

Аналіз експериментального матеріалу свідчить, що пік інтенсивності в фразях, припадає на головний наголошений склад оціночного слова. Якщо перед словом вживається інтенсифікатор оцінки, то пік інтенсивності переміщується на нього. У фразях, реалізуючих раціональну оцінку, максимум припадає на перший неголосований склад фрази.

Обробка значень максимумів інтенсивності по критерію Стюдента підтвердила наявність суттєвих різниць між показниками максимумів інтенсивності фраз, виражених емоційні та раціональні оцінки.

Спостереження за динамікою відношень середньоскладової інтенсивності в фразях, виражених різні види оцінок, та середньоскладової інтенсивності в фразях діалогічного тексту в емоційному та нейтральному варіантах прочитання показує, що даний параметр реагує на присутність емоції та оцінки у висловах, які входять до складу діалогічного тексту / див.табл.2 /.

Табл. 2.

Відношення середніх значень інтенсивності складу у фразях, які виражають різні види оцінки, в емоційному та нейтральному типах читання.

Вид оцінки	Відношення	
	середньоскладової інтенсивності в оціночних фразях	середньоскладової інтенсивності всього тексту
особи	1,31	1,28
предметів	1,12	1,08
події	2,35	1,78
дії	1,61	1,31
ствану	1,25	1,12
міжособ.в'дн.	2,31	1,82
составив	1,21	1,13

Як видно з таблиці, найбільше середнє значення інтенсивності складу належить до фраз, виражених оцінку події, найменше - фразам, реалізуючим оцінку предметів. Параметр середньоскладової інтенсивності оціночних фраз в цілому перевищує параметр середньоскладової інтенсивності інших фраз тексту.

Результати виконаного експериментально-фонетичного дослідження дозволяють сформулювати наступні тези загального плану, наведені у

В и с н о в к и :

Аналіз художніх текстів сучасних англійських авторів дав змогу методом вибору виділити частоту використання оцінки в тексті, а також істинну ймовірність її прояву. Результати статистичної обробки свідчать, що в діалогічних текстах англійської літератури кожне п'яте речення виражає оцінку. Ціннісні відносини в мові виражаються певними лексичними засобами. На лексико-семантичному рівні оціночність входить у лексичне значення слова. Аналіз обстежуваного матеріалу діалогічних текстів, які виражають оцінку, визначив конкретний шар якісних прикметників, прислівників міри і ступеня, іменників, дієслів позитивної та негативної семантики, які вживаються для вираження загальної та особистої оцінки особи, предмета, події та ін.

Виконане дослідження дає змогу зробити висновок, що оцінка в тексті виражається за допомогою певних синтаксичних засобів, мовчих фіксований характер, відображений в формальній структурі тексту.

Результати електроакустичного аналізу свідчать, що мелодичні характеристики являються маркерами виділення оціночних фраз-центрів комунікативної інформації в тексті: частотні діапазони оціночних фраз перевищують частотні діапазони інших фраз текстів. Частотний інтервал оціночного слова в фразі є тим акустичним параметром, який ідентифікує різні види оцінок. Мелодичний контур фраз звертається залежно від різних видів емоційної та раціональної оцінок.

Аналіз темпоральних характеристик оціночних текстів показав, що середньозважена тривалість служить засобом диференціації різних видів емоційної та раціональної оцінок, реалізованих в тексті. Дослідження темпоральних характеристик на рівні тексту показало, що темп мовлення рідко залишається стабільним на протягу усього оціночного тексту, і, таким чином, впливає на сприйняття динамічності оповідання.

Оцінка впливає на часову організацію тексту як проявляється в зміні тривалості міжфразових та міжсентагматичних пауз. Частота використання внутрішньосентагматичних пауз перед оціночним словом складає 20%.

Аналіз експериментального матеріалу показав, що динамічні параметри акустичного сигналу такі, як максимум інтенсивності

кожного складу фрази, середньоскладова інтенсивність оціночної фрази, середня інтенсивність складу в оціночному слові, середньоскладова інтенсивність по всьому тексту, приймають участь в диференціації різних видів емоційної та раціональної оцінки.

Таким чином, нікое інструментальне дослідження оціночних текстів визначило роль просодії в вираженні емоційної та раціональної оцінки в тексті. Бивчення інтонаційного оформлення цих текстів дало змогу зробити наступний висновок: існує певний набір просодичних параметрів, які приймають участь у диференціації різних видів емоційної та раціональної оцінки.

Синтаксичні, лексичні та просодичні засоби вираження різних видів оцінок є особливим мовним кодом, який відображає оцінку в інформаційній структурі тексту.

Основні ідеї та спостереження роботи викладено в наступних публікаціях автора:

1. К проблеме лингвистической эффективности восприятия эмоционально-окрашенного текста в процессе обучения английскому языку // Материалы докладов и сообщений 5-го Всесоюзного совещания-симпозиума цикла "Акустика речи и слуха".-Одесса,1989.-С.102-104.

2. Лексико-синтаксические средства выражения оценки в тексте (на материале современной английской литературы).-Одесса,1992.-45с. Деп. в УкрИНТЭИ 14.12.1992, Т.1933 - Ук 92.

3. Роль просодии в дифференциации оценки в тексте // Коммуникативно-прагматическая направленность текста.- Пятигорск,1992.-С.83-87. У співавторстві.

Полп.к печати 13.01.93г. Формат 60x84 1/16.
06"ем 0,7уч.изл.л. 1,0п.л. Заказ № 53. Тираж 50экз.
Гортипография Слесского управления по печати,цех№3.
Ленина 49.

AB 26.717

AB 26.717